

ARCHEOLOGIENOTA

SINAAI – WATERSTRAAT 2017

BUREAUONDERZOEK

ERFPUNT – CEL ONDERZOEK

RAPPORTEN VAN ERF PUNT – CEL ONDERZOEK 51

RAPPORTEN VAN ERFPUNT – CEL ONDERZOEK 51

OPDRACHTGEVER

Stad Sint-Niklaas, Grote Markt 1, 9100 Sint-Niklaas

PROJECT

Sinaai – Waterstraat 2017

PROJECTCODE AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED
2017G246

UITVOERDER PROJECT

Erfpunt – cel Onderzoek
OE/ERK/Archeoloog/2016/00101
Regentiestraat 63
9100 Sint-Niklaas

AUTEURS

Thierry Van Neste, Marjolijn De Puydt

WETENSCHAPPELIJKE BEGELEIDING

Erfpunt - cel Beheer

© Erfpunt – cel Onderzoek, 2017

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Erfpunt.

Erfpunt aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

ISSN 0778-3841

Erfpunt - cel Onderzoek

Regentiestraat 63

9100 Sint-Niklaas

Tel +32 (0)3 778 87 59

onderzoek@erfpunt.be

www.erfpunt.be

www.facebook.com/Erfpunt

<https://sketchfab.com/archeologischedienstwaasland>

1. BESCHRIJVING VAN DE UITGEVOERDE WERKEN

VERANTWOORDING

Langsheen de Waterstraat te Sinaai (Sint-Niklaas) zal de stad Sint-Niklaas de bestaande bermen aanleggen in grasdallen. In het kader van de geplande werkzaamheden is een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem (bureauonderzoek) verplicht.

Dit onderzoek werd uitgevoerd door de cel Onderzoek van Erfpunt. Het verslag van resultaten werd opgesteld door Thierry Van Neste en Marjolijn De Puydt.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

PROJECTCODE

2017G246

WETTELIJK DEPOT

ISSN 0778-3841

BETROKKEN ACTOREN

Erkende archeoloog: Erfpunt (OE/ERK/Archeoloog/2016/00101)

Veldwerkleider: Thierry Van Neste

Assistent-archeoloog: Marjolijn De Puydt

Wetenschappelijke advisering: Erfpunt - cel Beheer

NAAM OPDRACHTGEVER:

Stad Sint-Niklaas, Grote Markt 1, 9100 Sint-Niklaas

VINDPLAATSNAAM:

Sinaai – Waterstraat 2017 (SI WS 17)

PROVINCIE:

Oost-Vlaanderen

GEMEENTE:

Sint-Niklaas

DEELGEMEENTE:

Sinaai

PLAATS:

Waterstraat

TOPONIEM:

Waterstraat

COÖRDINATEN (LAMBERT '72):

Noord: 208265,219000 m

Oost: 128344,064100 m

Zuid: 207120,332000 m

West: 127532,004500 m

KADASTRALE GEGEVENS:

Sint-Niklaas, Afdeling 10, Sectie A+F, openbaar domein

Zie fig. 2

TOPOGRAFISCHE LIGGING:

Zie fig. 3

BEGINDATUM:

24 juli 2017

EINDDATUM:

2 augustus 2017

RELEVANTE TERMEN UIT DE INVENTARIS ONROEREND ERFGOED

Typologie: wegen, bolle akkers

Datering: Onbepaald

Stijlen: niet van toepassing

Culturen: niet van toepassing

Materiaal: niet van toepassing

Soort: niet van toepassing

Gebeurtenis: bureauonderzoek

VERSTOORDE ZONES

Binnen het projectgebied is reeds een ingerichte weg aanwezig. De zone waar de grasdallen geplaatst zullen worden wordt momenteel ingenomen door een begroeide berm en een berm met losse steenslag. De precieze mate van verstoring hiervan is niet gekend.

ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Binnen het projectgebied werd nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Ongeveer 180 m ten oosten van het projectgebied werden enkele steentijdartefacten gevonden. Deze konden in het mesolithicum en neolithicum gedateerd worden (CAI 156370 en 156372). Ongeveer parallel met de Waterstraat kan naar het noorden toe de grens van de Moervaartdepressie gevolgd worden.

Ongeveer 950 m ten noorden van het westelijke uiteinde van het projectgebied werden sporen van middeleeuwse bewoning gevonden (CAI 32668).

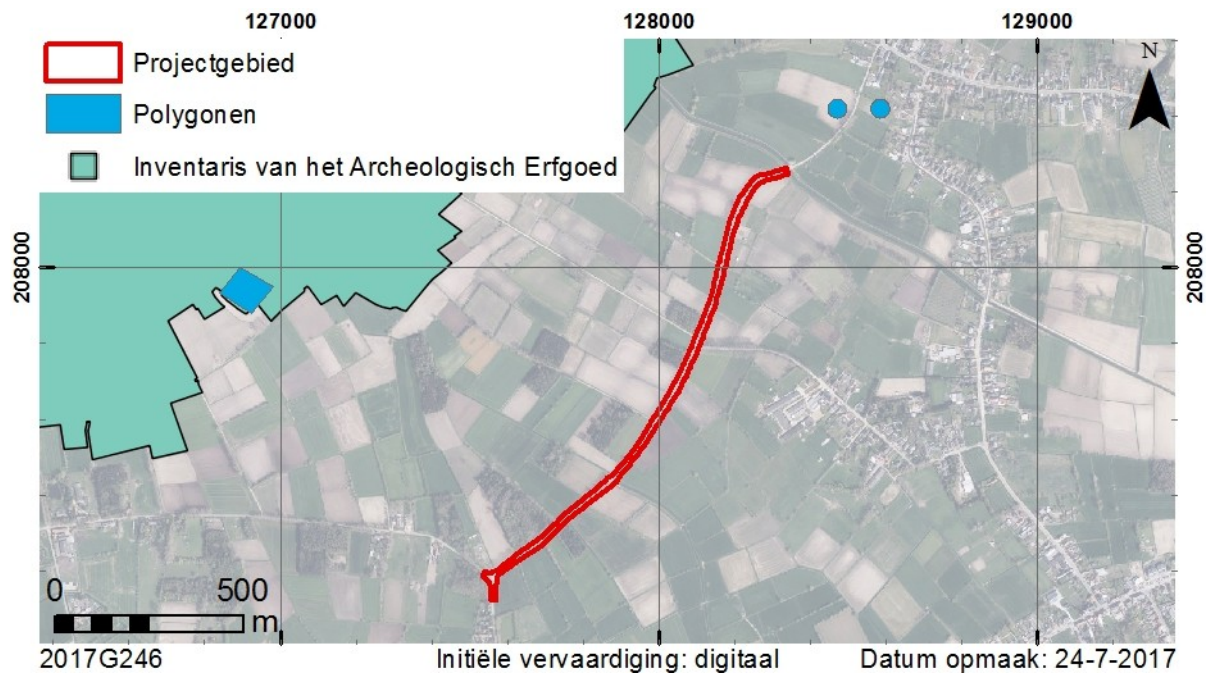

Fig. 1. Situering op de CAI (GDI-Vlaanderen 2017a).

OMSCHRIJVING VAN DE ONDERZOEKSOPDRACHT

1.1.1. Vraagstelling

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 27042,75 m², hierbij zal ongeveer 1400 m² verstoord worden.

Artikel 5.4.1 van het decreet van 12 juli 2013 betreffende het onroerend erfgoed, gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014 stelt dat het bij *aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen volledig gelegen zijn buiten archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones* verplicht is om een bekrachtigde archeologienota zoals vermeld in artikel 5.4.8 van datzelfde decreet toe te voegen aan een stedenbouwkundige vergunning met ingreep in de bodem.

Wanneer aangetoond kan worden dat:

1. met aantoonbare zekerheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is op het onderzochte terrein, of;
2. de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed, of;
3. verder onderzoek van het terrein in het kader van de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst;

mag de rapportering over het bureauonderzoek een beperkte samenstelling hebben.

In voorkomend geval kan gesteld worden dat voldaan wordt aan voorwaarde 3.

In het kader van het bureauonderzoek met beperkte samenstelling:

- Wordt het plangebied afgebakend en beschreven;
- Wordt een beschrijving gemaakt van de geplande werken waarvoor een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingvergunning wordt aangevraagd, de uitvoeringswijze van deze werken en de potentiële impact ervan op het bodemarchief.

De resultaten van de analyses worden op plannen weergegeven. De resultaten van deze studies moeten toelaten een gemotiveerd advies te formuleren of er al dan niet verder archeologisch vooronderzoek moet uitgevoerd worden, inclusief de methodiek daarvoor.

1.1.2. Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek werden geen randvoorwaarden voorzien.

1.1.3. Geplande werken en bodemingrepen

In de Waterstraat wordt de bestaande rijweg afgezoomd door betonstroken. Hiernaast ligt telkens een begroeide berm, dan wel een berm uit losse steenslag. Teneinde de wegrand verder te verstevigen zal de stad Sint-Niklaas een extra verharding aanbrengen, bestaande uit grasdallen. Deze grasdallen, met een afmeting van 60x40x10 cm, zullen geplaatst worden in een legbed van 3 cm dikte dat rust boven een steenslagfundering met een dikte van 25 cm. De totale te verstoren diepte bedraagt dus 38 cm.

Op de meeste plaatsen zullen de grasdallen aan beide zijden van de weg geplaatst worden. Hierbij wordt gewerkt met een enkele rij grasdallen met een breedte van 60 cm. Op plaatsen waar de grasdallen slechts aan één zijde geplaatst zullen worden, zal de breedte 100 cm bedragen (fig. 14).

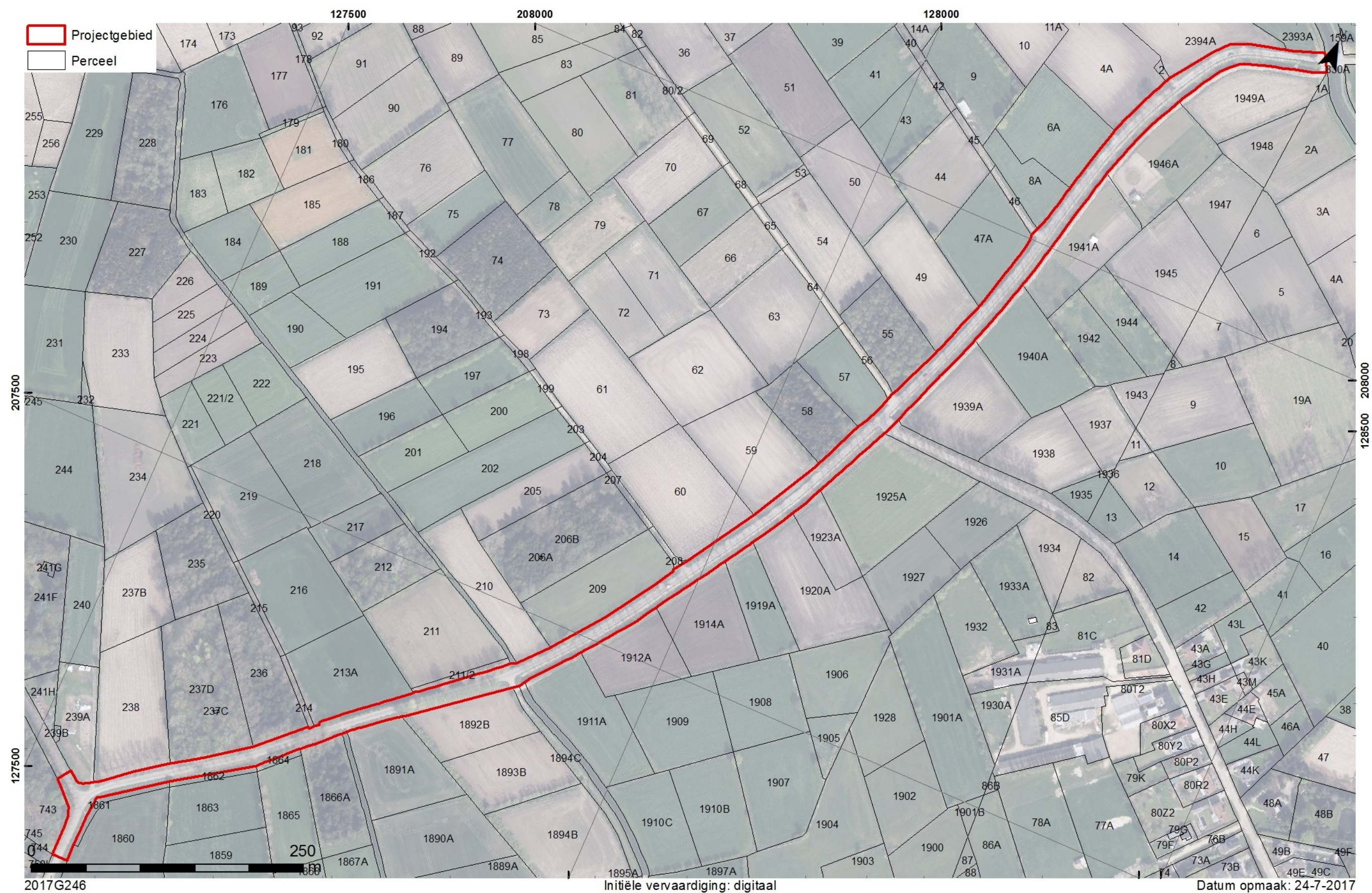

Fig. 2. Situering op het kadaster (GDI-Vlaanderen 2017b).

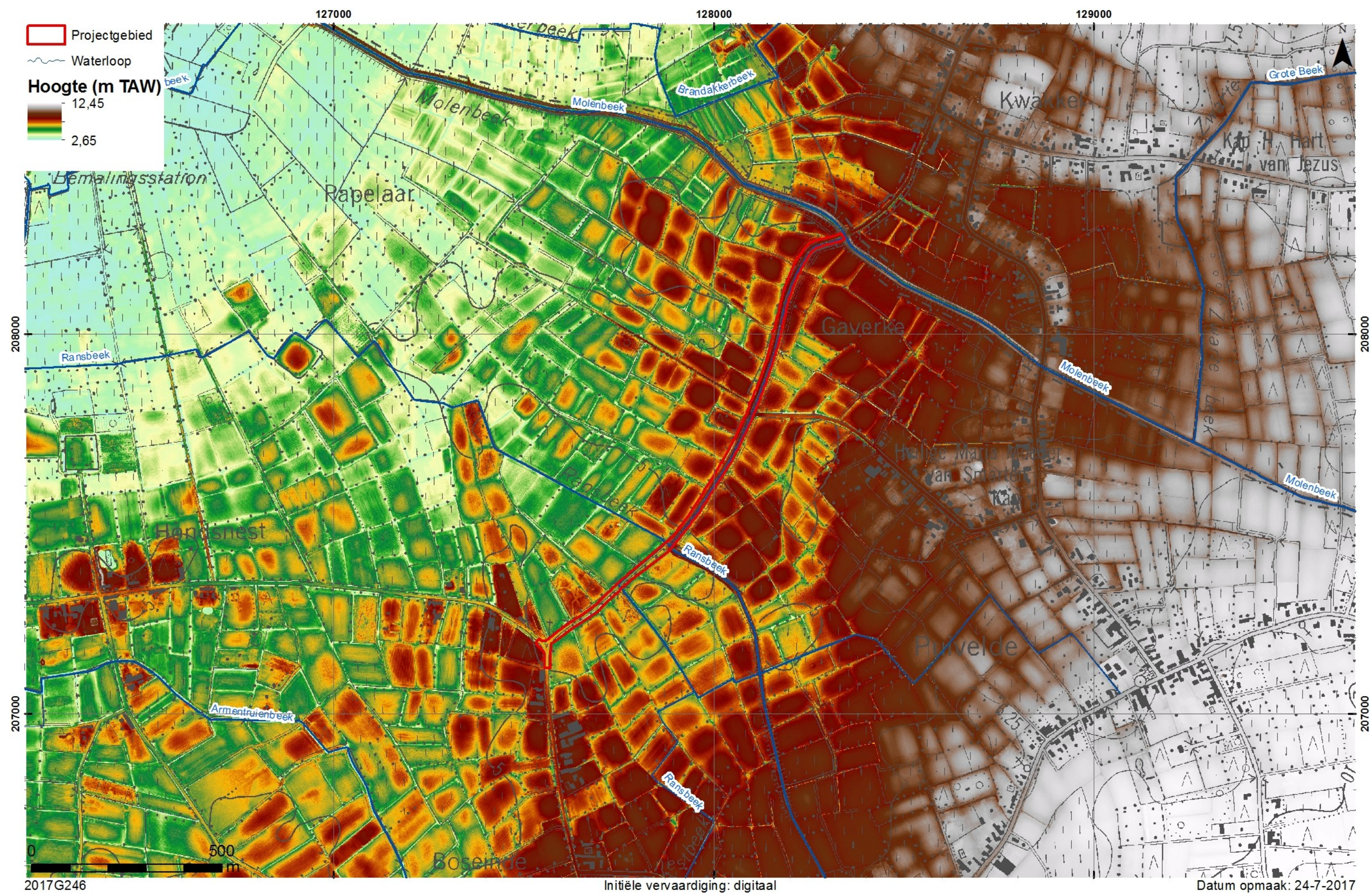

Fig. 3. Situering op de topografische kaart, het DHM en de VHA (AGIV WMS; GDI-Vlaanderen 2016).

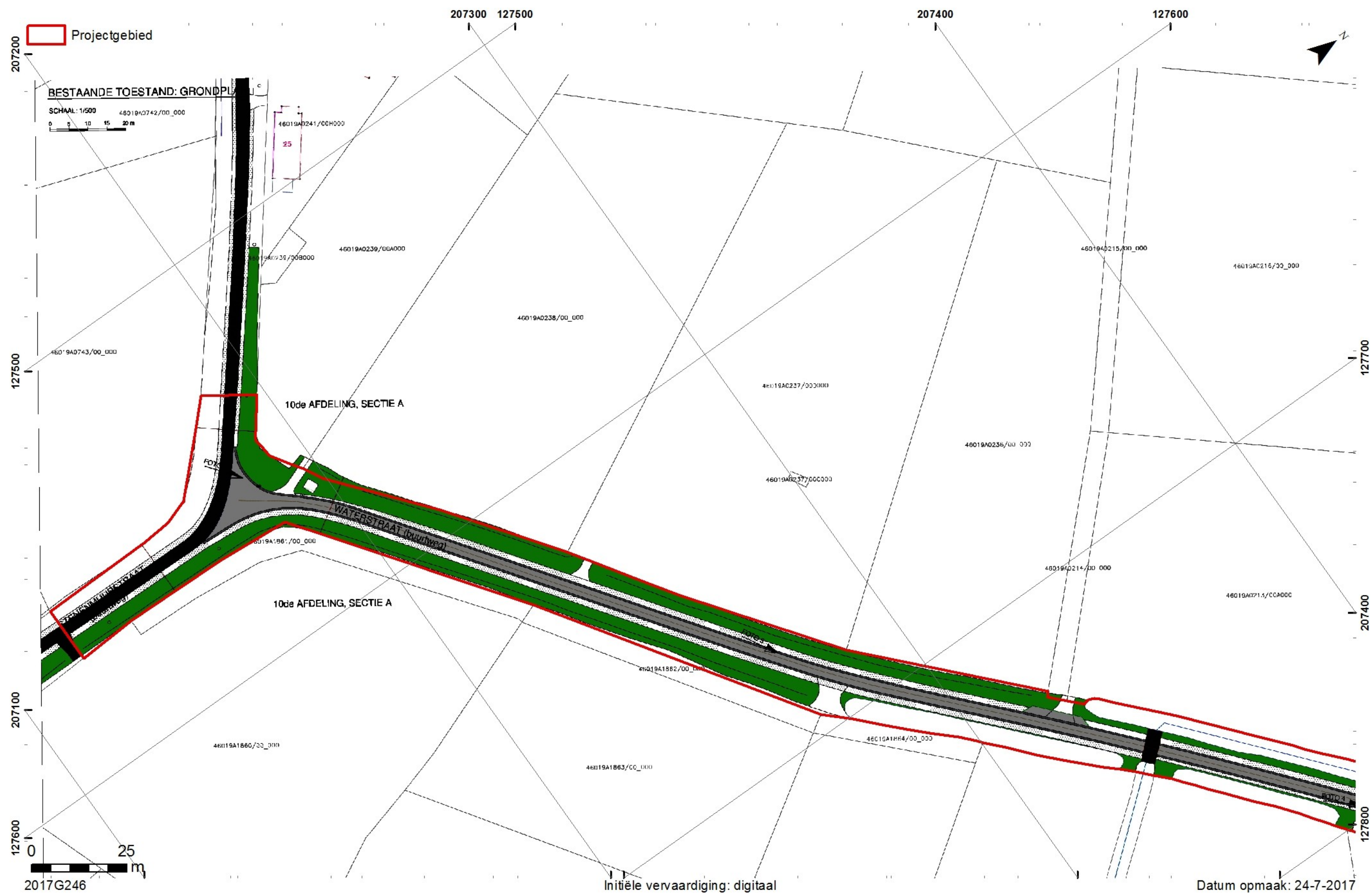

Fig. 4. Bestaande toestand (cluster techniek - Dienst projecten openbaar domein).

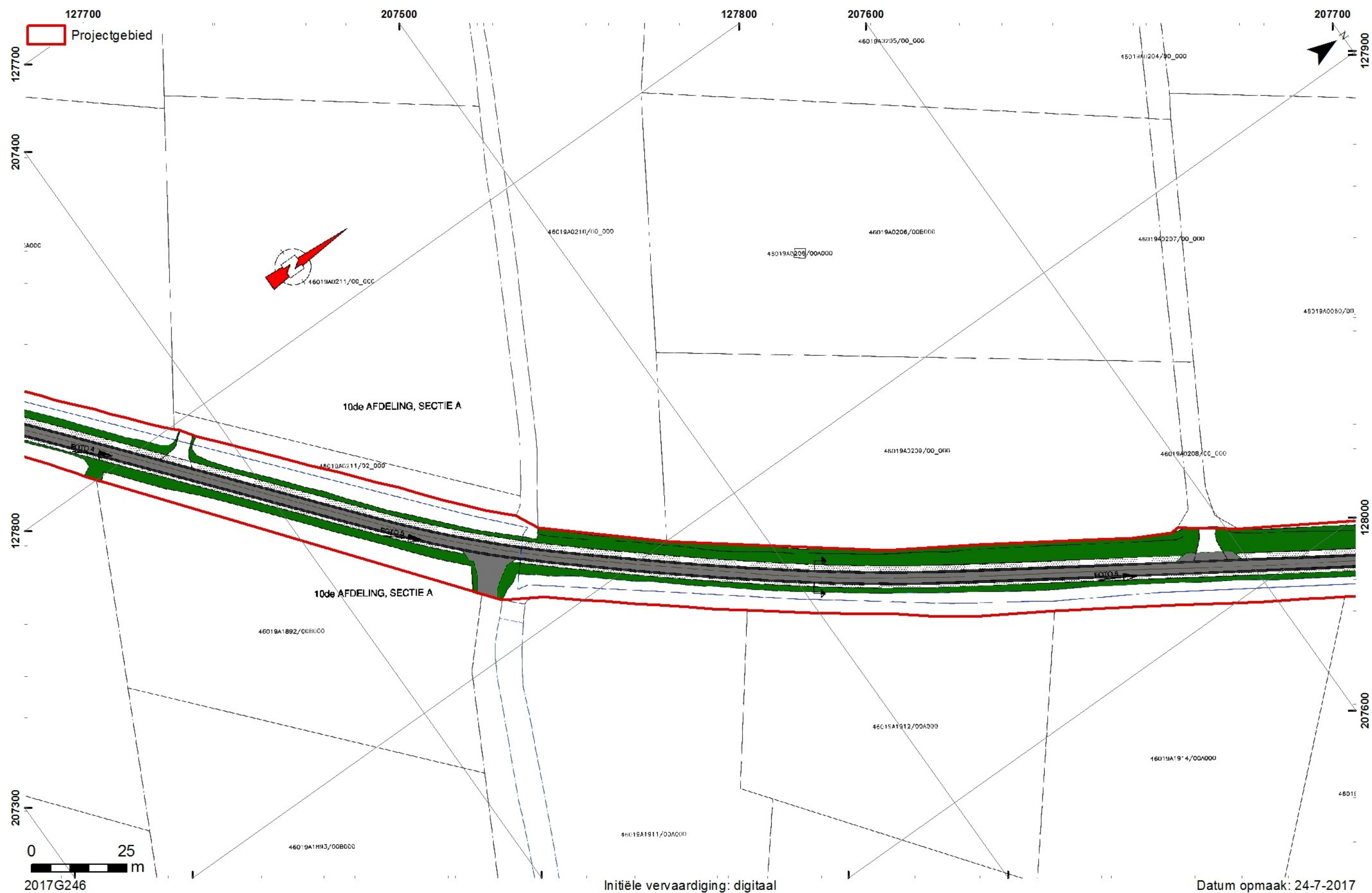

Fig. 5. Bestaande toestand (cluster techniek - Dienst projecten openbaar domein).

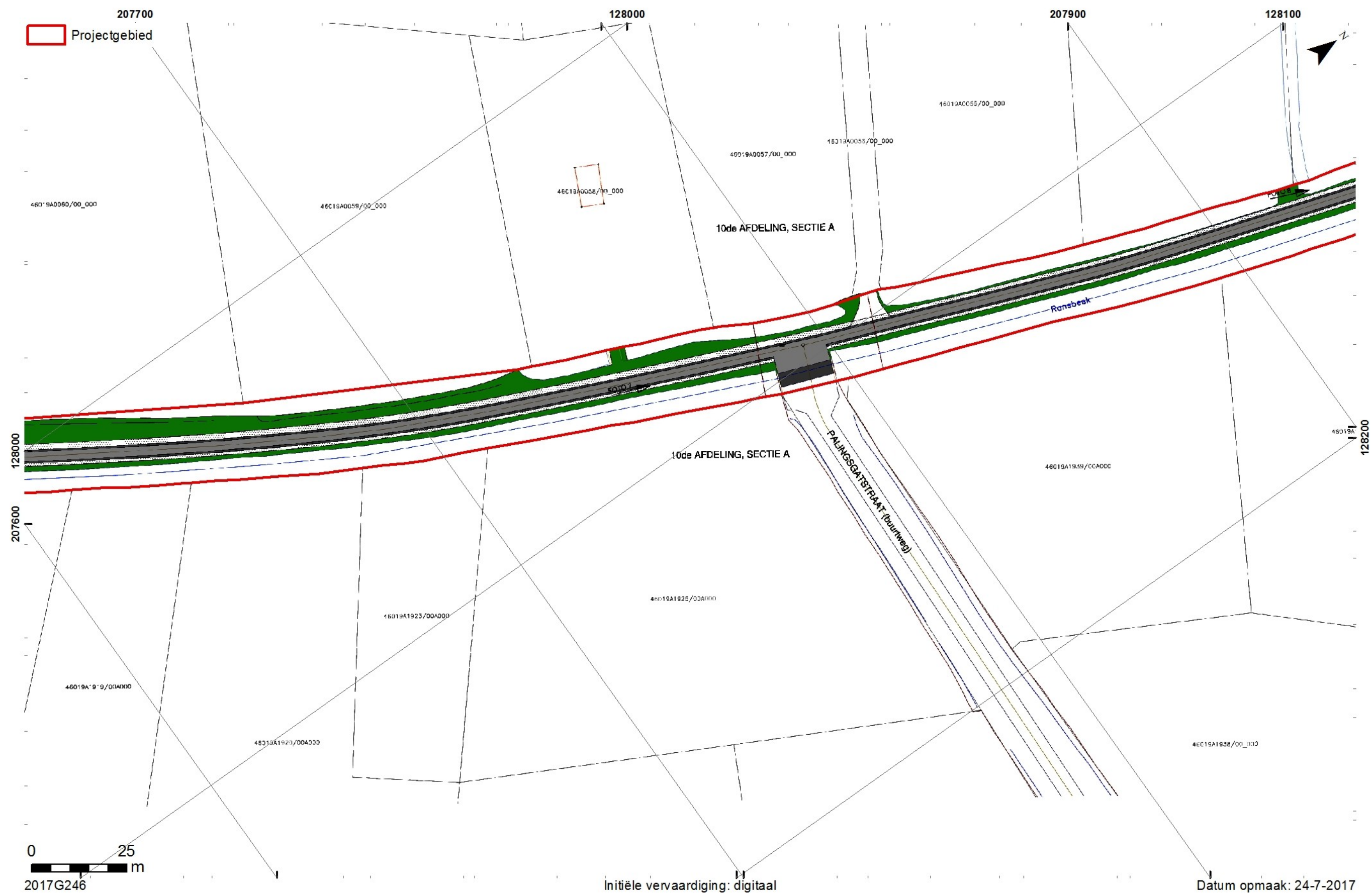

Fig. 6. Bestaande toestand (cluster techniek - Dienst projecten openbaar domein).

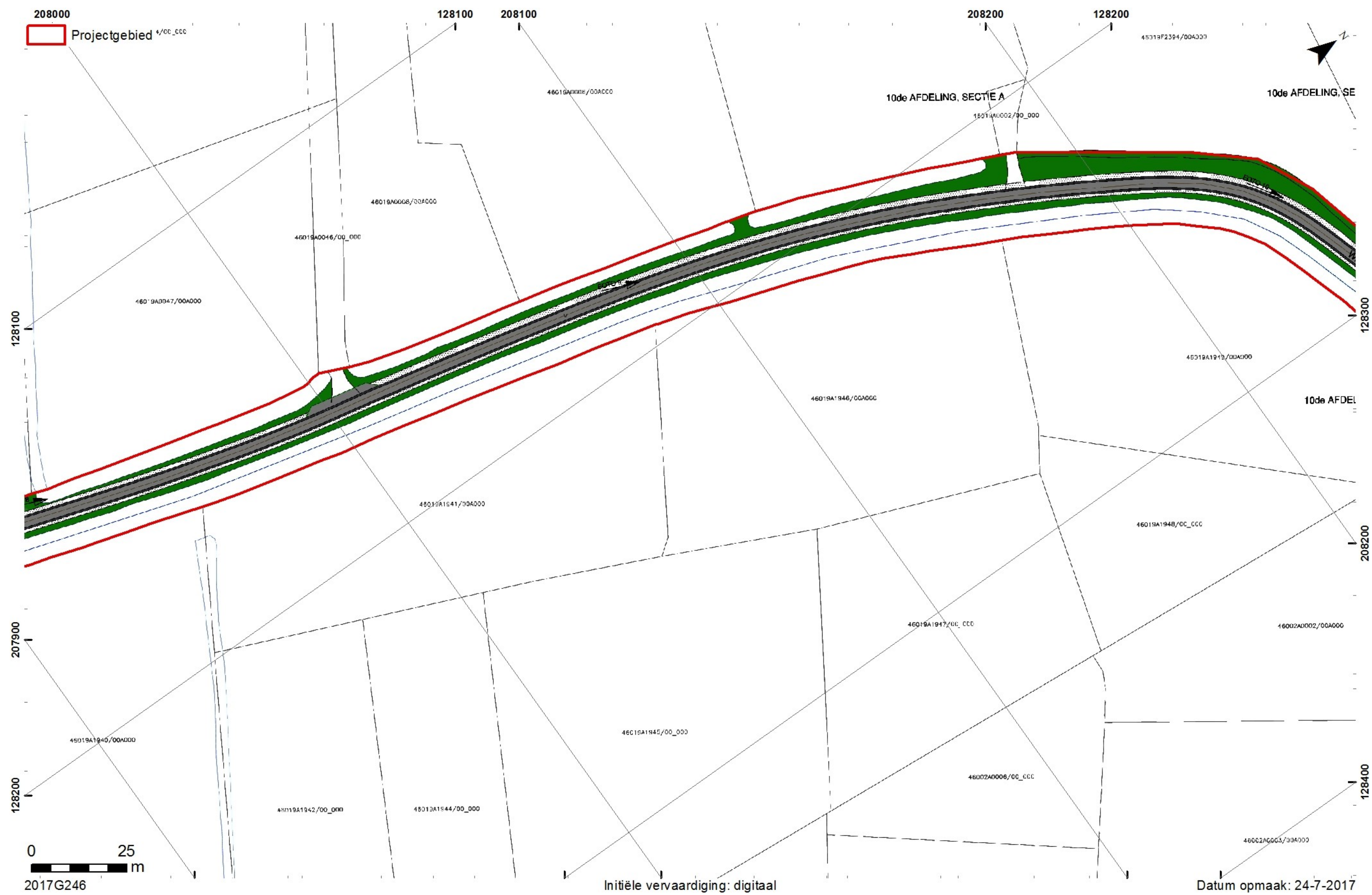

Fig. 7. Bestaande toestand (cluster techniek - Dienst projecten openbaar domein).

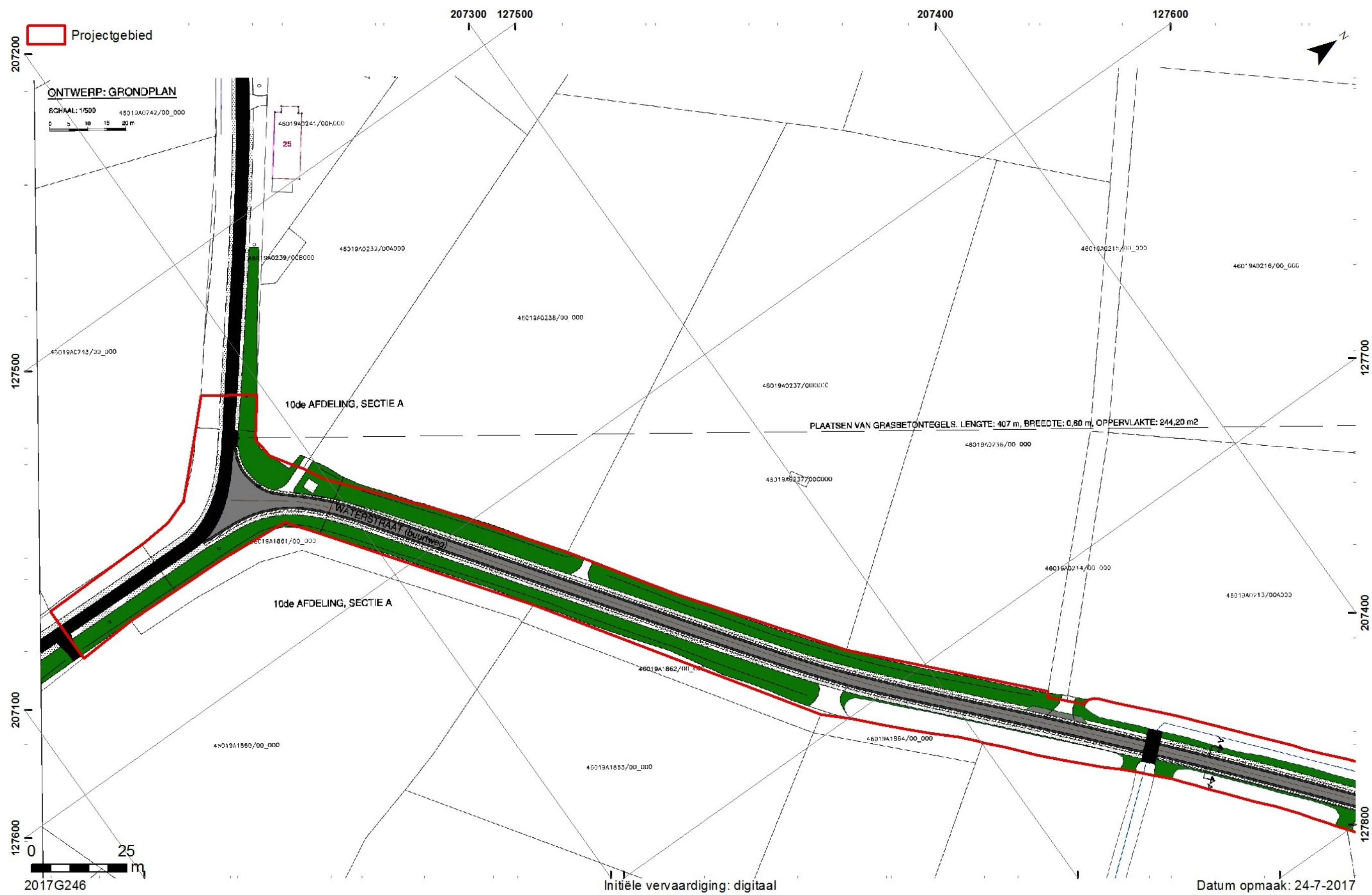

Fig. 9. Ontworpen toestand (cluster techniek - Dienst projecten openbaar domein).

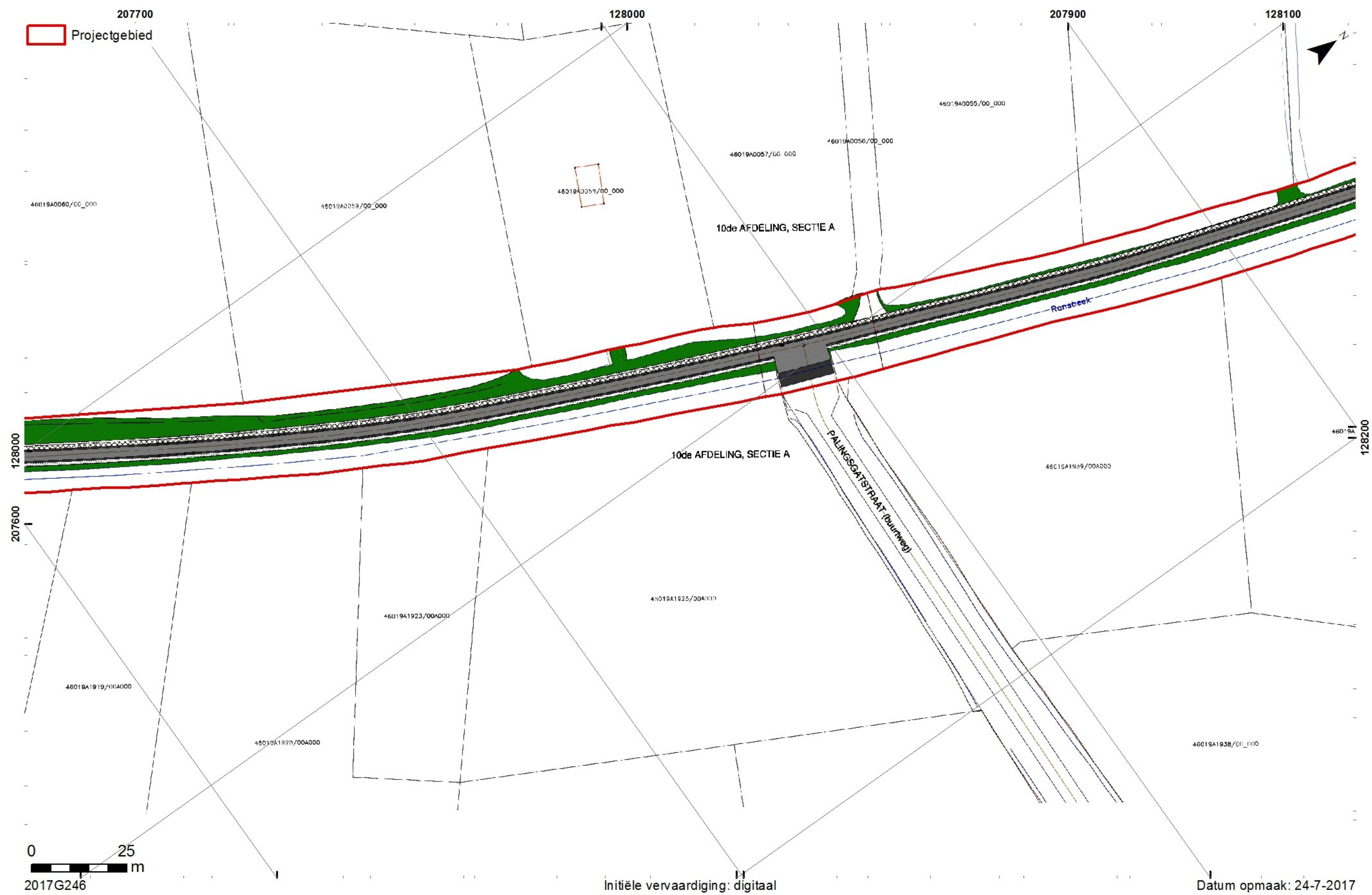

Fig. 11. Ontworpen toestand (cluster techniek - Dienst projecten openbaar domein).

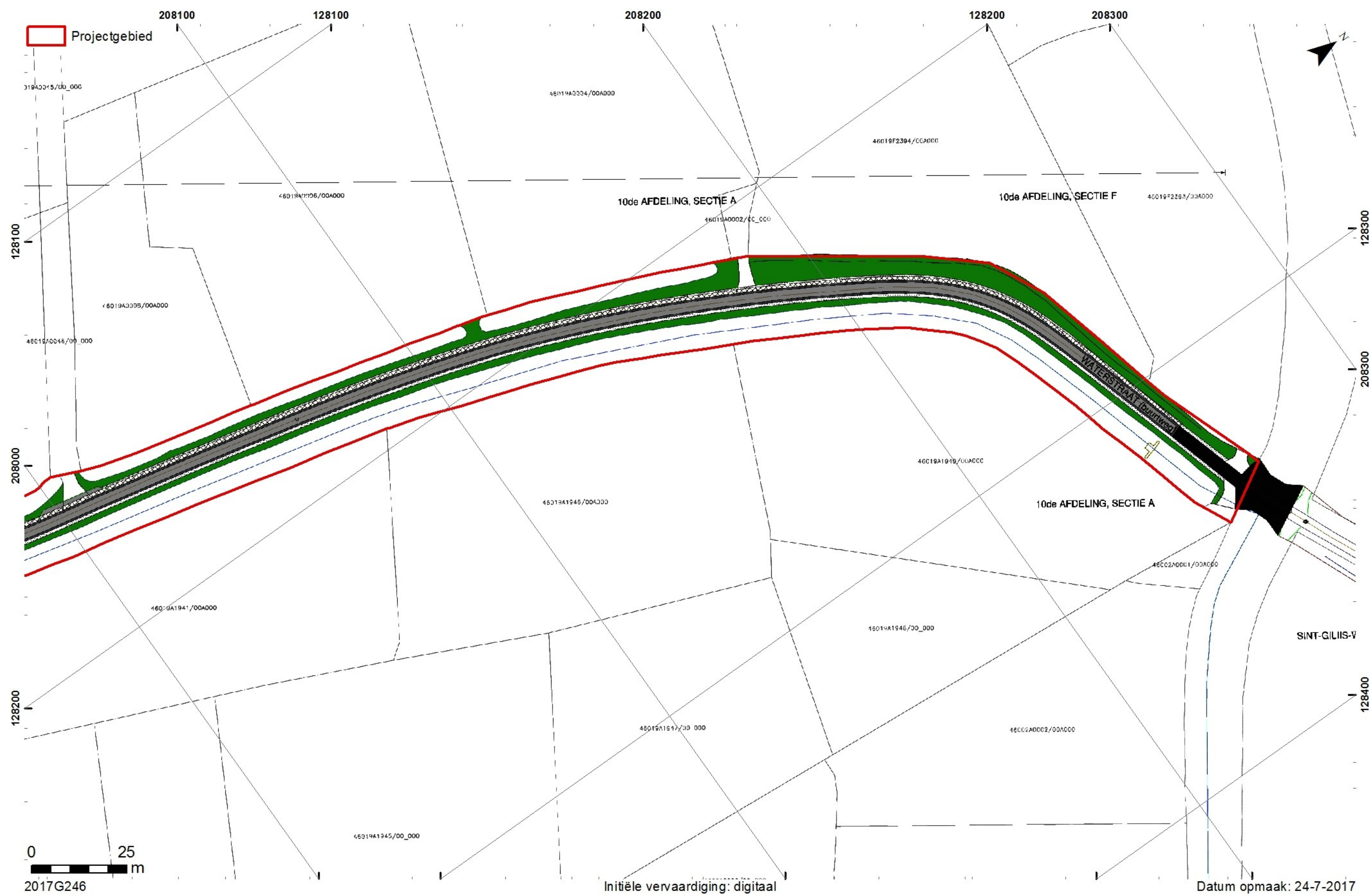
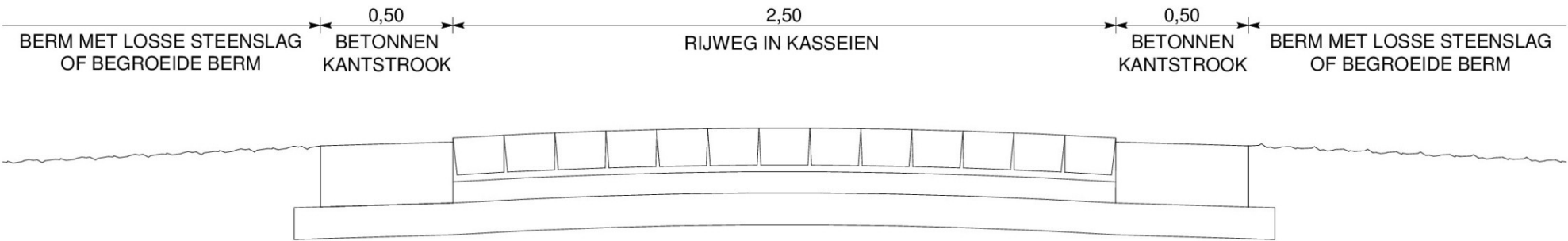

Fig. 13. Ontworpen toestand (cluster techniek - Dienst projecten openbaar domein).

TYPE DWARSPROFIELEN - BESTAANDE TOESTAND

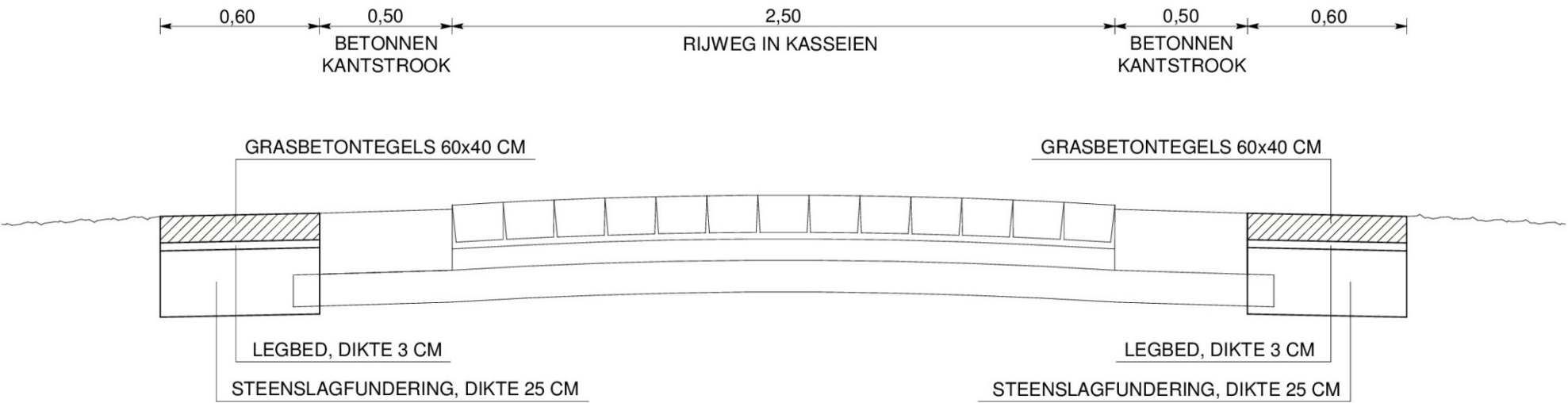
SCHAAL: 1/20

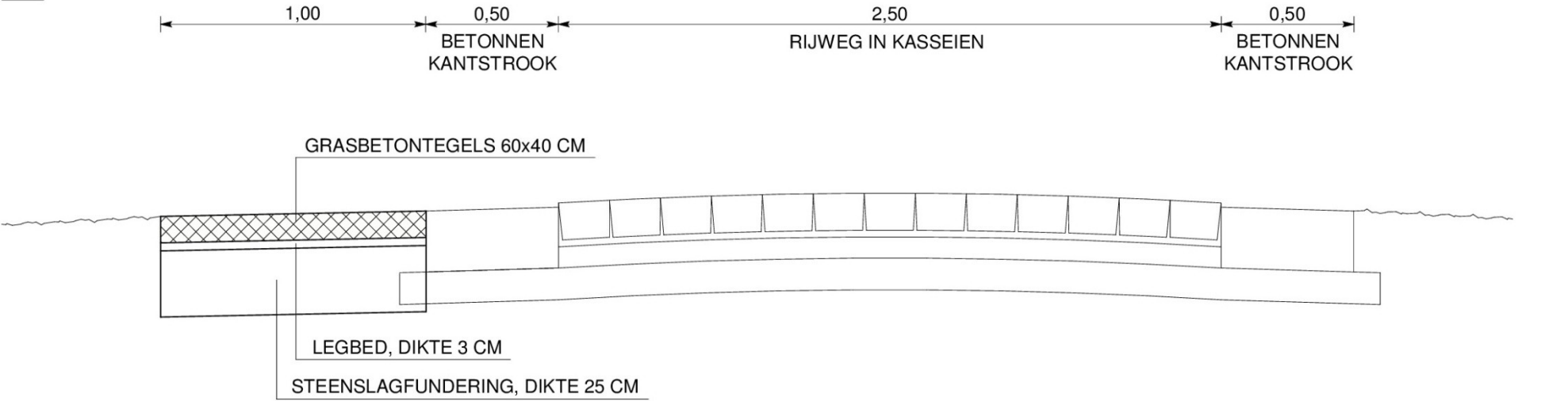
TYPE DWARSPROFIELEN - ONTWERP

SCHAAL: 1/20

A-A'

B-B'

MATEN IN M.

Fig. 14. Typeprofiel van de geplande werken (cluster techniek - Dienst projecten openbaar domein).

WERKWIJZE EN ONDERZOEKSSTRATEGIE

Voor het bureauonderzoek werd informatie verzameld aangaande de landschappelijke en archeologische kennis van de ruime omgeving van het projectgebied. De landschappelijke achtergrond van het projectgebied werd in GIS onderzocht. Hierbij werd gebruik gemaakt van gegevens die bekomen werden via de Web Map Service en de downloadcatalogus van het AGIV¹. De archeologische gegevens werden hoofdzakelijk bekomen via de cel Beheer van Erfpunt. Daarnaast werden de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) en de desbetreffende onderzoeksrapporten geraadpleegd.

De plannen van de bestaande en geplande toestand werden aangeleverd door de cluster techniek - Dienst projecten openbaar domein van de stad Sint-Niklaas.

Op basis van de verkregen gegevens werd een inschatting gemaakt van het potentieel op kennisvermeerdering en de al dan niet te nemen maatregelen die hier het gevolg van zijn.

In de loop van dit onderzoek diende niet afgeweken te worden van de Code Goede Praktijk, werden geen externe specialisten geraadpleegd. Wetenschappelijk advies werd verkregen bij de cel Beheer van Erfpunt.

Dit rapport schets het algemene kader van het onderzoek en bevat de neerslag van de onderzoeksresultaten. Een kopie ervan wordt in digitale vorm aangeleverd aan de stad Sint-Niklaas, het agentschap Onroerend Erfgoed en Erfpunt – cel Beheer.

¹ <https://download.agiv.be/Catalogus>

2. MOTIVATIE VOOR NOTA MET BEPERKTE SAMENSTELLING

Archeologische opvolging van wegenwerken of archeologisch onderzoek van bestaande wegtrajecten binnen het Waasland heeft in het verleden slechts in uitzonderlijke omstandigheden archeologisch relevante informatie opgeleverd. Archeologische informatie bij wegenwerken werd in het Waasland enkel verkregen wanneer de geplande werken onmiddellijk aansloten op een historisch monument.² Dit is voor het huidige projectgebied zeker niet het geval.

Het is niet duidelijk hoe oud de Waterstraat precies is. De weg wordt reeds afgebeeld op de Ferrariskaart, waardoor gesteld kan worden dat hij ten laatste in de 18de eeuw aangelegd werd. Gezien de ligging in bolle akkergebied en de aansluiting van deze akkers aan de weg kan er met enige zekerheid van uitgegaan worden dat de Waterstraat ten laatste in de 14de/15de eeuw werd aangelegd. Aangezien de bolle akkers steeds afgeboord werden door typische, brede bolle akkergrachten, ook langs de straatkant, is het erg waarschijnlijk dat de rand van de weg reeds ernstig verstoord werd en dat er geen archeologisch erfgoed meer aanwezig zal zijn.

Wanneer alsnog archeologisch erfgoed aanwezig zou zijn, dient rekening te worden gehouden met de vrij beperkte omvang van de geplande ingreep: de maximale te verstoren breedte bedraagt 1 m en de maximale diepte is 38 cm. In totaal zal over de gehele lengte van de Waterstraat $\pm 1400 \text{ m}^2$ verstoord worden. Zelfs als archeologisch relevante sporen aanwezig zouden zijn binnen het werkgebied, zou onderzoek hiervan geen nuttige kenniswinst opleveren. Eventueel aanwezige sporen zouden namelijk hetzij niet volledig binnen het werkingsgebied liggen, hetzij geïsoleerd aangetroffen worden.

3. DATERING EN INTERPRETATIE VAN HET ONDERZOCHE GEBIED

De ouderdom van de Waterstraat is niet met zekerheid vast te stellen. Vermoedelijk werd de loop ten laatste in de 14de/15de eeuw verankerd in het landschap toen de bolle akkers werden aangelegd. De aanwezigheid van bolle akkers doet vermoeden dat de rand van de weg reeds zwaar verstoord werd door bolle akkergrachten.

4. VERWACHTING TEN AANZIEN VAN ARCHEOLOGISCH ERFGOED

Gezien de ligging in bolle akkergebied is het erg waarschijnlijk dat de rand van de weg reeds ernstig verstoord werd ten tijde van de aanleg van de bolle akkers en de bijhorende grachten.

² Pers. comm. Jeroen Van Vaerenbergh, Erfpunt – cel Beheer.

Indien er geen bolle akkergrachten aanwezig zouden zijn, is het alsnog waarschijnlijk dat de geplande werken niet tot op de onverstoorde bodem zullen reiken. De maximale diepte van de geplande werken bedraagt namelijk 38 cm. Aangezien op de locatie van de geplande ingrepen reeds een begroeide berm en/of verharding met steenslag aanwezig is, is de kans bijzonder groot dat de geplande werken niet dieper zullen reiken dan de reeds verstoorde bodem en/of ploeglaag. Zelfs wanneer archeologische sporen aangetroffen zouden worden, zouden deze – gezien de beperkte omvang – niet volledig binnen het werkingsgebied liggen, dan wel geïsoleerd zijn.

Rekening houdende met deze factoren kan besloten worden dat verder onderzoek van het projectgebied geen nuttige kenniswinst zal opleveren.

5. SAMENVATTING

Langsheen de Waterstraat te Sinaai (Sint-Niklaas) zal de stad Sint-Niklaas de bestaande bermen aanleggen in grasdallen. In enkele zones zullen de grasdallen aan beide zijden van de bestaande weg geplaatst worden en een breedte van 60 cm innemen. Waar slechts een enkele strook grasdallen voorzien wordt, zal de breedte 1 m bedragen. De totale diepte van de verstoring zal 38 cm bedragen.

Aangezien archeologisch onderzoek in het kader van wegenwerken binnen het Waasland slechts in uitzonderlijke omstandigheden archeologisch relevante informatie oplevert, er binnen of in de onmiddellijke omgeving van het projectgebied geen archeologische sites, zones of historische monumenten aanwezig zijn en de omvang van de werken zeer beperkt is, zal verder onderzoek geen nuttige kenniswinst opleveren. In het kader van de geplande werkzaamheden dienen dan ook geen verdere maatregelen te worden getroffen.

6. BIBLIOGRAFIE

GDI-VLAANDEREN 2016: *DHMV-II, DTM raster 1 m.*

GDI-VLAANDEREN 2017a: *Centrale Archeologische Inventaris (CAI)* [shapefile].

GDI-VLAANDEREN 2017b: *GRB Administratieve percelen.*

7. BIJLAGEN

- Lijst van plannen, kaarten en plattegronden
- Privacy-fiche
- Programma van maatregelen